

nădejdiile și toate aspirațiile celor mulți se găsesc condensate în crîmpeile de naivă filozofie a « Azilului de noapte ». În ungherele lui obscure pîlpîie candela plăpîndă a tuturor idealurilor sfinte de frăție, de justiție și de egalitate, candelă de mult stinsă în saloanele invadate de splendoare ale stăpînilor. O atmosferă de caldă comuniune cu această umanitate a suferinței se degajează din toată opera lui Gorki. Sufletul lui mare și generos cuprinde mizeriile universale și revărsă efluvii de simpatie pentru această lume sărmană. Dar alături de acest sentiment de profundă compătimire, de nemărginită milă, un avînt puternic de revoltă, de ură, încolțește în sufletul marelui scriitor. Această ură împotriva orînduirii sociale tiranice, l-a condus în rîndurile proletariatului care, luptînd pentru emanciparea lui, luptă pentru emanciparea umanității întregi, pentru desființarea mizeriei, pentru o existență bună și dreaptă, folositoare, deopotrivă tuturor oamenilor. Acest proletariat, biruitor, în marea revoluție din octombrie a întreprins pe întinderea vastă a fostului imperiu țarist cea mai uriașă operă de construcție din istoria omenirii: clădirea socialismului, crearea unei societăți fără de clase, fără de exploatare, fără mizerie, în care singura religie să fie munca creatoare. Eroiul proletariat rus a purces la lichidarea tuturor focarelor de suferințe, a tuturor speluncilor, și azilurilor de noapte, ridicînd umanitatea naufragiată în aceste abisuri pînă la înălțimea eterică a culturii și muncii libere. . . Suprema fericire pentru marele Gorki. . . Geniul lui stă astăzi în serviciul umanității întregi, al umanității exploatare a cărei cauză se identifică cu aceea a muncitorilor și țăranilor care construiesc »⁶.

În anii de după eliberarea de sub jugul fascist, în anii de luptă pentru instaurarea regimului de democrație populară, și de construire a unei societăți noi, socialiste, operele lui Gorki, au căpătat în România o răspîndire uriașă. Toate lucrările mai de seamă ale marelui scriitor au fost traduse, editate și reeditate. Pe diferite scene din capitală și provincie au fost reprezentate și multe din piesele lui Gorki. În prezent, se continuă editarea operelor complete în 30 volume. Variate și pline de miez sînt și comentariile noi, mai ales ecurile stîrnite în lumea literară. Interpretarea operei lui Gorki urmează tradiția formată în anii grei de luptă ilegală, căreia i s-au adăugat, firește, și elemente noi, menite s-o adîncească și s-o împlinească. Un interes deosebit prezintă și mărturiile scriitoricești. Este cunoscut că literatura romînă se găsește azi într-un proces de primenire, care ar putea fi definit pe scurt ca un proces de însușire a metodei realismului socialist. Transformările revoluționare prin care a trecut țara, uriașa muncă constructivă a întregului popor sub conducerea comuniștilor, au pus în fața scriitorilor sarcini noi, care ar putea fi condensate în datoria de a scrie în așa fel, încît noua literatură să devină nu numai o oglindă a transformărilor revoluționare, ci și un factor activ al acestora. Scriitorii

⁶ « Nu » Iași, 1932, nr. 3, din 19 noiembrie (citată după « Viața Romînească », nr. 10 1956, p. 164—165).